

МАСНИЧНЕ РЯДЖЕННЯ СЛОВ'ЯН У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО КАРНАВАЛУ**Олександр КУРОЧКІН,**Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім.М.Рильського НАН України
Olexkuro@gmail.com**PANCAKE WEEK DRESS OF THE SLAVS IN THE CONTEXT OF THE EUROPEAN CARNIVAL****Oleksandr KUROCHKIN**Institute of art history, folkloristics and ethnology,
Named after M. T. Rylsky Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv National University of Culture and Arts,
ORKID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3365-7266>

Kurochkin Oleksandr. Pancake Week dress of the Slavs in the context of the European carnival. Calendar rites and customs are an important historical source and indicator of ethnocultural processes. A comparative study of the models of traditional behavior of different European peoples allows us to identify in them both common elements and various national, regional and local features. **The focus of the author** is the ancient pagan complex of the holiday of seeing off winter and meeting spring, known in the Western Christian tradition as Carnival, and in the Eastern (Orthodox) as Maslenitsa. **The research methodology** is based on an interdisciplinary approach and the use of the cross-cultural analysis method, which consists in comparing a number of homogeneous facts that differ significantly in their genesis and semantic load. It turned out that the Maslenitsa order of the Slavs belongs to the circle of European carnival traditions. **The scientific novelty** of intelligence lies not only in the comparative generalization of a certain array of facts, but also in the use of axiological (evaluation) analysis in order to determine relic – relic and viable forms of folk culture. **The conclusions** emphasize that in the conditions of modern Ukraine it is expedient to popularize European models of carnival communication and freedom in the context of the formation of a democratic society.

Keywords: *Europe, Slavs, Christianity, Carnival, Maslenitsa, holiday, tradition, mask, order.*

Вступ. Ідея єдиної Європи базується на фундаменті спільного історичного досвіду побудови європейської цивілізації. Важливим і довготривалим чинником ментального єднання європейців служило християнство, що в добу середньовіччя було перепусткою до здобутків цивілізації та культури. Християнство – символічний паспорт Європи і тому цей континент здавна вважається християнською ойкуменом.

Християнство, як відомо, ширилось на континенті із заходу на схід, з півдня – на північ. Першими, починаючи з ІУ століття, його поступово приймали греки, романські, германські й кельтські народи. З ІХ до ХІ ст. до латинського християнства долучилися східні германці, частина слов'янських народів (поляки, чехи, словаки, словенці, хорвати, лужичани). Приблизно в той же період до грецької (православної) церкви увійшла частина слов'ян Балканського півострова (болгари, серби) й східні слов'яни (майбутні українці, росіяни, білоруси).

Глибинні протиріччя між європейським Заходом і Сходом, а також особливості їхньої історичної долі у 1054 р. призвели до формального розриву християнської церкви на латинську (католицьку) і грецьку (православу). Відтоді обидві релігійні течії розвивалися окремо, все більше віддаляючись одна від одної, що проявилось у відмінностях догматики, культури святих, літургійній і побутовій ритуалістики.

У сучасному етнологічному і культурологічному дискурсі звичне вузьке розуміння карнавалу як календарного масового свята у деяких містах Західної

Європи, де були сильними традиції католицизму й місцевого самоврядування (наприклад Венеція, Кельн, Дюссельдорф, Майнц, Бенш та інші). Нижче будемо говорити про широке розуміння карнавалу як універсального світоглядного і видовищного феномена, властивого тою чи іншою мірою більшості аграрних суспільств світу. Карнавальні універсалії яскраво виявляють себе в емпіричних етнографічних матеріалах, що характеризують обряди і звичаї відзначення свята Масляної представниками сільського населення різних регіонів Європи. Вражає значна подібність окремих ритуальних святкових практик романських, германських, слов'янських народів, що пояснюється не лише приналежністю до християнської ойкумени, а й дієвістю загальних цивілізаційно-типологічних закономірностей розвитку культури.

Історіографічний огляд. Спорідненість масляничних звичаїв і обрядів різних європейських народів була помічена вченими-гуманітаріями вже в ХІХ столітті. Цю подібність пояснювали порізному. Прибічники міфологічної школи зводили все до первісних вірувань у сонячних богів. Натомість представники так званої школи запозичень схилились до думки, що східні слов'яни перейняли річні аграрні ритуали із Заходу.

Долаючи однобічність поглядів своїх попередників, справді історичний підхід до інтерпретації святково-обрядових комплексів запропонував Вс. Ф. Міллер у своїй ранній праці «Русская масленица и западноевропейский карнавал» (М., 1884). У ній, зокрема, він раціонально пояснив

зв'язок багатьох з проводами Масляної: «Можна думати – зазначив вчений, – що в обряді проводів Масляної злилися два самостійних обряди: проводи відносились колись до старого року чи зими, багаття ж запалювали як символ нового життя, відродження сонця» (переклад наш)¹.

Наступні покоління дослідників, як вітчизняних, так і зарубіжних, віддавали перевагу аналізу календарних обрядових комплексів у межах моноетнічної традиції: італійської, німецької, польської, української тощо. Зрідка при цьому відзначались міжнародні запозичення і паралелі без пояснення причин цих збігів.

Продуктивний метод дослідження календарної обрядовості запропонував і довів його перспективність на практиці відомий фольклорист В. Я. Пропп. Він вважав за доцільне вивчати народні свята не кожне окремо, а в загальній системі річного календарного циклу. При такому підході, зазначив вчений, «... одразу впадає в очі, що між основними святами, при всіх їх відмінностях, наявна певна відчутна подібність. Цю подібність помічали і раніше, але їй не надавали особливого значення. Між тим значення цієї подібності дуже велике. При порівнянні свят між собою виявляється, що частково вони утворюються з однакових складників, іноді по-різному оформлених, а інколи й просто тотожних. Ці складові частини необхідно визначити, виокремити і співставити...»²

Визнання наявності спільних рис і повторювання елементів у структурі традиційних календарних свят не заперечує самотності національних традицій.

Репрезентований емпіричний матеріал систематизований і проаналізований у чотирьох випусках колективної праці «Календарные обычаи и обряды в странах Зарубежной Европы» (Зимние праздники, М., 1973; Весенние праздники, М., 1977; Летне-осенние праздники, М., 1978; Исторические корни и развитие обычаев, М., 1983).

Автори і укладачі цієї серії поєднали два способи класифікації календарних обрядів: перший – за сезонними циклами, другий – історичний або структурно-функціональний, що дозволив розкрити послідовність часових нашарувань.

Виклад основного матеріалу. Важливо з самого початку чітко розмежувати міські й сільські форми проведення календарного свята Масляної. Така диференціація має суттєве значення для інтерпретації порівняльного матеріалу. Безумовно, сільський карнавал (будемо й далі використовувати це поняття), на відміну від міського, значно давніше і більш масове явище. Тому саме в ньому краще представлені й

збережені архаїчні звичаї і обряди, котрі демонструють спільність світоглядних механізмів розвитку аграрної цивілізації народів Європи.

У науковій літературі немає однозначної думки щодо того куди відносити Масляну: до циклу зимових або весняних свят. Більшість вчених наголошує перехідний, рубіжний характер цього обрядово-звичаєвого комплексу. У народів латинського обряду, зокрема, у західних слов'ян, масляничний період тривав від свята трьох королів до початку Великого посту. Натомість, у слов'ян, які сповідували православ'я, святкування Масляної обмежувалося одним тижнем.

Серед карнавальних традицій глибокі джерела має обрядово-звичаєвий комплекс рядження і маскування. Особливого розвитку він набув у романомовних народів, які сповідують католицизм. Італійський етнограф Паоло Тоскі вважає, що слово «маска» (італ. *Maschera*) походить від «*masca*», яке означає душа мертвого³. Це пояснення узгоджується з віруваннями первісного суспільства, де маски уособлювали померлих предків і втілювали стихії природи.

Широку палітру форм і типів карнавального рядження представляє традиційна культура слов'янських народів. Багато що тут визначили географічний і релігійний фактори, а також особливості історичного розвитку конкретного етноса. Зазвичай дуже широко і весело відзначали масляничний тиждень – *Zapusty* у католицькій Польщі. В ці дні, як і на Різдво і Свято Трьох королів, вулицями сіл і міст ходили буйні ватаги маскованих Геродами, ангелами, дідами, солдатами, олійниками (продавцями масла); чоловіки переодягались жінками, а жінки в чоловіків тощо. В обрядових обходах з «Козою» яскраво виступають пережитки аграрної магії. Виконуючи їх, виголошували ритуальну формулу, відому й іншим слов'янським народам: «Де коза (туронь) ходить, там жито родить»⁴. Серед типових зооморфних персонажів образи кози, туроня, коня і півня, ведмедя, боцяна (лелеки), вовка та інших. Цікаву групу становлять маски «інших»: «євреї», «словаки», «угорці», «татари» – найближчі етнічні сусіди польського населення. Популярними були маленькі солом'яні ляльки «сиріт», з якими на масляну від хати до хати ходили діти. Полякам як і романським народам відомий пародійний церемоніал суду над карнавалом (місцева назва *Бахус*, *Запуст* та інші).

У чехів і словаків, як й у інших народів Європи, масляничний період вважається логічним продовженням різдвяно-новорічного циклу календарної святковості. Звідси – ті ж самі колядні обходи, подібні

¹ Miller V. F. *Russkaya maslenitsa i zapadnoevropeyskiy karnaval* [Russian Maslenitsa and Western European carnival], Moskva, 1884, P. 38 [in Russian].

² Propp V. YA. *Russkiye agrarnyye prazdniki (opyt istoriko-etnograficheskogo issledovaniya)* [Russian agrarian holidays (experience of historical and ethnographic research)], L'viv, 1963, P. 12 [in Russian].

³ Krasnovskaya N. A. *Ital'yantsy. Kalendarnyye obychai i obryady v stranakh Zarubezhnoy Yevropy XIX– nachalo XX v. Zimniye prazdniki* [Italians. Calendar customs and rituals in the countries of Foreign Europe. XIX – early XX centuries. Winter holidays], Moskva, 1973, P. 17 [in Russian].

⁴ Gantskaya O. A. *Zapadnyye slavyane. Kalendarnyye obychai i obryady v stranakh Zarubezhnoy Yevropy. XIX – nachalo XX v. Zimniye prazdniki* [Western Slavs. Calendar customs and rituals in the countries of Foreign Europe. XIX – early XX centuries], Moskva, 1973, P. 203 [in Russian].

маски й образи рядження. Прикметною особливістю досліджуваного обрядового комплексу є помітне збереження пережитків молодіжної ініціації. Вони виразно виявляються в пародіюванні весільного церемоніалу за участю костюмованих молодят і супровідного почту.

Найбільш весело і бурно у Чехії і Словачії відзначають три останні дні перед постом. Цей період називають Мясопустом (Masopust) або Фашингом (від нім. Fasching). Аналогічну назву мала і головна фігура масляничного рядження. В багатьох місцевостях Мясопуста супроводжували масковані персонажі, що представляли різні професії (почтарі, каменярі, пожежники, поліцейські, клоуни та інші)⁵.

Масляничні обходи ряджених були варіантом обряду колядування, коли ватаги парубків ходили від дому до дому, виголошуючи традиційні побажання щастя і добробуту. У багатьох місцевостях до масляничних обходів долучався типовий карнавальний дует ряджених ведмеда і поводири. Відомі три типи маскування ведмедем: він міг бути вкритий ведмежою шкірою, вивернутим овечим кожухом або носити на собі костюм з перевесел горохової соломи⁶. До традиційних масляничних масок належать також «Туронь», «Кобила»: найбільшою популярністю, як і в Україні, користувалася зроблена з дерева маска «Кози», нижня щелепа якої могла рухатися з гучним клацанням⁷.

На масляничному тижні традиційно розігрували фарсові драматичні вистави. Так у Чехії, як і в інших країнах католицизму, у XVІІІ ст. користувалася популярністю гра під назвою «Сварка Мясопуста з Постом», у якій аскетичний Піст обов'язково перемагав життєрадісного Мясопуста. У регіоні Моравії популярністю користувалася народна вистава під назвою «Поховання Бахуса або контрабаса».

Пародійно відтворювати поховальний обряд самодіяльним акторам допомагали активно глядачі. Кульмінаційною сценою народного театру було виголошення «Заповіту контрабасу». У ньому на суд громади виносилися люди, поведінка яких суперечила нормам християнської моралі. До ганебного списку потрапляли старі пліткарки, п'яниці, бешкетники, зрадливі жінки і чоловіки тощо. Пізніше об'єктом критики в «заповітах» стали зловживання місцевої влади, недоліки в роботі кооперативів, недостача товарів в магазинах тощо⁸. Критику і сатиру в народних виставах правомірно трактувати як ознаку формування демократичного суспільства, яке голосно заявило про себе в подіях «Празької весни» 1968 року.

Близький до сусідніх етносів набір образів-масок спостережений у масляничному циклі обрядовості лужичан – найбільш західного відгалуження слов'янства. У обходах ряджених тут окремо ходили холості парубки і жонаті чоловіки. Типовими

учасниками святкового маскараду був вершник на справжньому або штучному коні і «ведмідь», вбраний в овечий кожух на руби. Оригінальна комічна маска – образ лужичан – «мертвий возить живого». Її зображувала людина до тулубу якої спереду прив'язували антропоморфне солом'яне опудало так, що ноги його висять за спиною виконавця.

Календарна обрядовість південних слов'ян, на відміну від західних і східних, відзначається більш стійким збереженням архаїчних елементів, що тягнуть свій родовід ще з язичницької доби. Така ситуація пояснюється історичними обставинами. Після поразки сербів на Косовому полі у 1321 році турки відкрили собі шлях до загарбання значної території Європейського континенту. Протягом наступних п'яти століть всі народи Балканського півострова знаходились під ярмом османської Порти. До ХІХ ст. південні слов'яни, як і їх сусіди – греки і албанці, були обмеженими в правах на мову, релігію, освіту і культуру. Турецька окупація гальмувала цивілізаційний розвиток поневолених народів, консервуючи традиції й стереотипи поведінки пережиткової сільської громади.

Масляничний тиждень, коли за традицією активно грали весілля, вважався періодом дозвілля і веселих розваг. Разом з тим, в час пробудження і оживлення природи здійснювалися ритуально-магічні практики, покликані захистити від впливу злих сил і забезпечити добробут сім'ї на майбутнє.

Ряджені – необхідний компонент колядних обходів масляничного циклу (серб. Mesopust, хорв. Pust та інші). У різних місцевостях варіювалися назви маскованих персонажів (машкаре, мачкаре, чаройці, олалейя тощо).

За спостереженнями етнографів, масляничні обходи ряджених найбільш стійко зберігалися на території Словенії і Хорватії, де переважали прибічники західного християнства. Така ситуація узгоджується із загальним правилом, згідно з яким карнавальні елементи обрядовості у католиків представлені яскравіше ніж у православних.

Ватаги ряджених парубків формувалися за територіальним принципом і конкурували між собою. Зустріч таких дружин на дорозі нерідко завершувалася бійкою.

Учасники масляничних обходів, як правило, одягали на себе старовинний одяг, нерідко вимашений дьогтем або сажею. Ношу ряджених доповнювали чудернацькі маски, оздоблені колочим гіллям, хвостами тварин і кольоровим папером. Неодмінним атрибутом вбрання карнавалістів були великі і малі дзвоники, з якими у будні дні випасали худобу. Голосне дзеленчання цих шумливих інструментів створювало неповторну святкову какафонію. Встановлено, що у ряджених з Словенії – «курентів» шапки-маски й набір дзвоників за традицією переходили від батька до сина.

⁵ Gratsianskaya N. N. Zapadnyye slavyane. Kalendarnyye obychai i obryady v stranakh Zarubezhnoy Yevropy ХІХ – nachalo ХХ. Zimniye prazdniki [Western Slavs. Calendar customs and rituals in the countries of Foreign Europe. ХІХ – early ХХ centuries. Winter holidays], Moskva, 1973, P. 226 [in Russian].

⁶ Ibidem, P. 223.

⁷ Ibidem, P. 225.

⁸ Ibidem, P. 227.

У західних областях розселення південних слов'ян (Словенія, Долмація), як і у сусідніх італійців, центральною фігурою масляничних обходів виступає антропоморфне опудало карнавала. Подекуди існував звичай, згідно з яким опудало заносили у кожний дім, де господиня наливала йому в рот вино, яке потрапляло у вмонтований всередині бутель.

У культурно-мистецькому дискурсі Балкан значною оригінальністю відзначаються карнавальні звичаї болгар. Цій проблематиці присвячена велика наукова література. Багато уваги в ній приділено маскованим образам Кукерів – головним діючим особам насиченого обрядовістю свята масляної (болг. Сирница, сирни заговезани). Масляничне рядження практикувалося у різних регіонах Болгарії. Колоритні маски і ритуали характерні для Південно-Східної Болгарії, яка ототожнюється з історичною областю Фракії. Для участі в кукерських обрядах та іграх серед селян вибирали здорових і сильних чоловіків і парубків. Свій обрядовий костюм і маски кукери мали виготовити власноруч в таємниці від односельців. За кілька місяців до свята вони полювали на лисиць, зайців, вовків, кабанів, або забивали буйволів, кіз і баранів. Здобуті шкури тварин використовували для обрядової ноші й моделювання страшних масок. Останні являють собою «фантастичне зображення істот з рогами волів, баранів або кіз, багато прикрашені кінським волоссям, бородами з півнячих пір'їв. У обшитому червоною смужкою прорізі рта такої маски звичайно кріпили зуби з дерева або насіння гарбуза, зірваного з дівочого городу»⁹. З часом справжні роги волів стали замінювати довгими кизилловими гілками, оповитими стрічками білої тканини або шматками козячих шкур. Зазвичай кукери одягалися у вивернуті овечі кожухи. На поясі і на грудях навішували різні за формою і розмірами дерев'яні або мідні дзвоник-калатала, які в буденному житті використовувалися при випасанні великої рогатої худоби і овець. Прикметними атрибутами вбрання кукерів були дерев'яні шаблі й мітли, якими господині вимітали попіл з хлібної печі. Важливим елементом обрядового костюма головного кукера був дерев'яний фалос, відомий як символ плодючості ще з часів античної драми.

Склад учасників маскованої дружини кукерів міг варіюватися в залежності від місцевих традицій. Кукерською ватагою звичайно керує досвідчений чоловік – «хаджія», одягнутий у вивернутий на руби овечий кожух. На голові у нього замість маски – бджолиний вулик, прикрашений пір'ями півнів і курей. В руках він тримає посох як ознаку своєї влади. Комічною фігурою у кукерських обходах виступає так звана «бабка», вбрана у старовинну домоткану ношу з удаваним горбом за плечима, зробленим із сіна або ганчір'я. В руках у «бабки» кошик з дерев'яною лялькою, завитою у дитячі пелюшки. Серед гурту кукерів вирізняється «наречена» – молодий хлопець,

одягнутий у характерний для даної місцевості традиційний жіночий костюм. Цей персонаж нагадує травестовану «Маланку» в новорічних обходах українців Карпато-Дністровського регіону. Провідну роль у кукерському ритуалі відіграє карнавальний «цар», якого часто супроводжує «цариця». За традицією ці ролі доручали знаній у селі щасливій шлюбній парі. Характерна постать кукерського рядження, одягнутий по-турецьки «плюфкач», завдання якого полягало в тому, щоб стріляти людям в очі попелом з рога. Про п'ятисотлітнє турецьке ярмо нагадують і костюмовані «херичари» – збирачі податей з перекинутими через плечі довгими ланцюгами.

Звичайний сценарій кукерського ритуалу складався з двох частин. Завдання першої полягало в тому, щоб маскована група обійшла усі двори села й побажала господарям добробуту і щастя. В багатьох місцевостях виголошувалася магічна формула: «Бути Вам здоровими і родючими в людях, полях і худобі»¹⁰.

Другий акт кукерського церемоніалу відбувався на сільському майдані – «хорищі», де у святкові дні збиралася вся громада, щоб долучитися до колективного танцю «хоро». Напередодні нового циклу аграрних робіт, кукери виконували символічний обряд оранки і сівби, який, за повір'ями, мав стати запорукою щедрого врожаю. Цій же меті мало служити і обов'язкове кукерське «хоро».

За народними уявленнями, масковані кукери – носії родючих сил природи. Саме тому відірвані від їхнього обрядового костюму шматочки прив'язували до гілок плодкових дерев. На теренах Фракії зафіксований звичай, згідно з яким під час обходів села й на «хорищі» головний кукер торкався дерев'яним фалосом до бездітних жінок, здійснюючи таким чином символічне запліднення¹¹.

Кульмінаційний епізод обрядового дійства на «хорищі» – розіграні в дусі народного театру сценки «вбивства» і «воскресіння» кукерського Царя. Як і аналогічна карнавальна реінкарнація в українському новорічному обряді «Коза», вона відтворює ритуальний алгоритм древніх землеробських культів, символізуючи надію людей на краще майбутнє.

Об'єктивні соціально-економічні трансформації суспільства вивітрили магічний сенс і обрядове призначення кукерських карнавальних звичаїв. Але вони досі живуть і відтворюються як яскравий фрагмент народної художньої творчості.

У порівнянні із західними і південними слов'янами, маслянична обрядовість східних слов'ян виглядає менш розвиненою і видовищною. Показовий щодо цього ступінь побутування традицій рядження і маскування. Давня язичницька масляна як аграрне свято проводів зими і зустрічі весни являло собою складний комплекс різнорідних елементів як за походженням, так і за функціями. Під впливом християнства чимало архаїчних рис і прикмет давнього

⁹ Cherkezova M. *Bŭlgarski narodni karnavalni maski [Bulgarian folk carnival masks]*, Sofiya, 1978, P. 3 [in Bulgarian].

¹⁰ *Ibidem*, P. 3.

¹¹ Kashuba M. S. *Narody Yugoslavii. Zapadnyye slavyane. Kalendarnyye obychai i obryady v stranakh Zarubezhnoy Yevropy XIX – nachalo XX Zimniye prazdniki [Peoples of Yugoslavia. Western Slavs. Calendar customs and rituals in the countries of Foreign Europe. XIX – early XX centuries. Winter holidays]*, Moskva, 1973, P. 279 [in Russian].

календарного свята були втрачені і забуті. Так, на землях Східної Європи, де панувало православ'я, міг відійти в минуле звичай масляничного рядження і маскування. Адже «носіння масок, – наголошує В.Пропп, – розглядається як дещо гріховне і нечисте, але таке що надає людині сили, яка перетворює його на віщуна, чарівна»¹².

Висновки. Проведене нами дослідження показало, що за своїм значенням і календарною функціональністю західноєвропейський карнавал у багатьох моментах відповідає слов'янській масляній. Але між цими святковими комплексами чимало відмінного, що обумовлено цілим рядом конфесійно-ідеологічних і соціально-економічних причин. Святкові традиції сільського населення різних частин європейського континенту пов'язує приналежність до аграрного способу життя і християнської віри. Проаналізовані факти дозволяють констатувати, що, на відміну від православ'я, католицизм як світоглядна система виявився більш пластичним і раціональним у стосунках з народною сміховою культурою, дозволяючи тимчасові виплески сміху і розваги у межах церковної доктрини. В основу її була покладена розроблена св. Августином концепція циклічного переходу з «корабля дурнів» на «корабель святості».

Нова доба карнавалу припадає на останні десятиліття ХХ століття, коли благополучне – «сите» західне суспільство ревіталізує і популяризує цю святкову модель для досягнення комерційного успіху в розважально-рекреаційній і туристичній галузях. Прикметною подією останніх десятиліть до

коронавірусної епідемії стало створення міжнародної «Фундації європейських карнавальних міст – FECC», яка об'єднує сьогодні як традиційні карнавальні центри, так і міста і країни, які не культивували раніше цю міську святкову традицію.

Потяг народів Східної Європи, які тривалий час знаходилися за «залізною завісою», до впровадження в громадський побут звичаєвих практик карнавальної свободи є одним з методів звільнення від спадщини тоталітаризму й побудови нового демократичного суспільства.

Курочкін Олександр – д.істор.н., проф. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України. Автор понад 250 наукових публікацій, з них 6 монографій. Коло наукових зацікавлень: історія календарної та сімейної звичаєвості, міфологія і демонологія, маскознавство, процеси етнічної ідентифікації, карнавально-святкова культура українців та інших європейських народів.

Kurochkin Olexander – doctor of historical sciences, professor Kyiv National University of Culture and Arts. He also works at the Institute of Art History, Folklore and Ethnology named after M. Rylsky National Academy of Sciences of Ukraine. Author of over 250 scientific publications, including 6 monographs. Scientific interests: history calendar and family traditions, mythology and demonology, processes of ethnic identity, culture festive carnival Ukrainian and other European nations.

Received: 10.11.2023

Advance Access Published: December, 2023

© O. Kurochkin, 2023

¹² Propp V.YA. Russkiye agrarnyye prazdniki..., op. cit., P. 118.